

Medaljens verdi

En kvalitativ studie om stridsdekorasjoner i et
anerkjennelsesperspektiv

Kadett Even Blikstad

KRIGSSKOLEN

Bachelor i militære studier; ledelse og landmakt

Krigsskolen

Høst 2013

The object of giving medals, stars and ribbons is to give pride and pleasure to those who have deserved them. At the same time a distinction is something which everybody does not possess. If all have it, it is of less value. There must, therefore, be heart-burnings and disappointments on the borderline. A medal glitters, but it also casts a shadow. The task of drawing up regulations for such awards is one which does not admit of a perfect solution. It is not possible to satisfy everybody without running the risk of satisfying nobody. All that is possible is to give the greatest satisfaction to the greatest number and to hurt the feelings of the fewest.

Winston Churchill 22. mars 1944

Forord

Det har vært en spennende og lærerik opplevelse å få lov til å jobbe med denne oppgaven i høst. Veteraner er den største «avdelingen» i Forsvaret, med over 100 000 mennesker, og denne oppgaven ønsker å sette lys på veterandebatten som i mange år har vært mangelfull. Oppgaven tar ikke sikte på å revolusjonere noe innenfor veteranarbeidet, som i de senere årene har fått et betydelig løft, men å kunne være en del av dette løftet.

I forbindelse med dette arbeidet er det mange som fortjener ros.

Først og fremst vil jeg takke respondentene for deres bidrag i intervjuene. Det har vært helt avgjørende for oppgaven at dere stilte, og uten dere hadde ikke denne oppgaven blitt slik den har tatt form. Tusen takk.

Fra start til slutt i bachelorperioden har det vært en åpen dør hos Veterantjenesten. Jeg vil takke dere for den åpenheten og imøtekommenheten dere har vist meg. I den anledning er det noen jeg ønsker å rette en særlig takk til. Jeg vil fremheve seniorrådgiver Ole Heintz, som har bidratt med god veiledning, oppfølging og konstruktive innspill. Leder i Forsvarssjefens dekorasjonsråd, oberstløytnant Harald David Meum, for inspirasjon til valg av tema. Og til slutt leder av Forsvarssjefens stridsdekorasjonsråd, (P) generalmajor Johan Brun, for nyttige innspill til oppgaven. Uten dere hadde nok ikke denne oppgaven blitt skrevet. Tusen takk.

Til slutt ønsker jeg å takke veilederen min fra Krigsskolen, Haakon Hjortmo, for gode råd, oppfølging og veiledning. Tusen takk.

Even Blikstad

Kadett, Krigsskolen

Oslo, 12.12.13

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	5
1.1	Bakgrunn	5
1.2	Problemstilling	8
1.3	Avgrensning	8
2	Teori	9
2.1	Anerkjennelse	9
2.1.1	Kjærlighet	10
2.1.2	Rett	11
2.1.3	Solidaritet	12
2.2	Dekorasjoner og anerkjennelse	12
3	Metode	14
3.1	Valg av metode	14
3.2	Gjennomføring	15
3.2.1	Forberedelser	15
3.2.2	Datainnsamling	16
3.2.3	Dataanalyse\ rapportering	17
3.3	Metodekritikk	17
4	Drøfting	19
4.1	Kjærlighet	19
4.2	Rett	21
4.3	Solidaritet	23
5	Sammendrag og konklusjon	27
6	Kilder	29
7	Vedlegg	31
7.1	Vedlegg 1	31
7.2	Vedlegg 2	33

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Det er gjennom flere år rettet kritikk mot samfunnets manglende anerkjennelse av krigsveteraner. Særlig er det rettet kritikk mot fraværet av anerkjennelse av veteranene fra 2. verdenskrig og Libanon. Krigsseilernes kamp for anerkjennelse etter andre verdenskrig er et godt eksempel, og det tok 68 år før det kom en beklagelse fra det offisielle Norge (Strøm-Erichsen, 2013). Fra perioden i Libanon (1978-1998) tar også Forsvarets Veteraninspektør, Generalmajor Robert Mood, ordet for at innsatsen i den konflikten burde blitt anerkjent i langt større grad enn den ble gjenstand for (Mood, 2013). De siste årene er tilsvarende problematikk aktualisert gjennom Norges styrkebidrag i blant annet krigen på Balkan på 90-tallet og Afghanistan-krigen på starten av 2000-tallet. Balkan-veteranen Jan William Steen samlet i 2010 over 200 veteraner foran Stortinget for å protestere for manglende oppmerksomhet. Fagansvarlig for psykiatri og stressmestring i Forsvarets sanitet, Jon Reichelt, støttet også kritikken som kom fra Steen om at veteranene har fått for lite anerkjennelse (Kleveland, 2010). Forsvaret viste i 2011, ved å opprette en egen generalinspektør for veteranene, at det var et ønske om å fokusere mer på dette. Som et resultat av denne kritikken og utviklingen mot et økende ønske om å anerkjenne våre veteraner i Forsvaret, har regjeringen utarbeidet en handlingsplan for hvordan soldater i tjeneste for Norge skal anerkjennes og ivaretas «både før, under og etter tjeneste» (Støre, 2011). Denne handlingsplanen uttrykker blant annet at «Vi skal være tydelige i å anerkjenne innsatsen til norske kvinner og menn, uavhengig av en eventuell offentlig debatt om selve oppdraget» (Støre, 2011). Det er med dette klart at man både i Forsvaret og på det politiske nivået ønsker å øke anerkjennelsen av veteranene i Norge. Veteraninspektør Mood peker på økt åpenhet i media om hva soldatene gjør i utenlandstjeneste, 8. mai som en egen veterandag, et helhetlig dekorasjonssystem, minnedagen og veterankonferansen som ulike eksempler på tiltak som kan bidra (Mood, 2013).

I 2012 gjennomførte Forsvaret en brukerundersøkelse for å kartlegge hva veteranene mente om oppfølgingen etter hjemkomsten fra Afghanistan. Her kom det blant annet fram at det «å bli positivt anerkjent for sin innsats i en internasjonal operasjon har stor betydning for alle – og tilsvarende negativ hvis den uteblir» (Heintz & Rom, 2013, s. 10). Spørsmålet er da hvordan en slik anerkjennelse skal gis.

Det har blitt skrevet mye om anerkjennelse som begrep og de senere årene har det blitt publisert en rekke artikler om temaet (Falkum, 2011, ss. 2-3). Begrepet var det først den tyske filosofen Hegel som omtalte. Han mente at ønsket om å bli anerkjent var et universelt prinsipp for alle mennesker som gjorde oss avhengige av hverandre (Vetlesen, 2007). «Vi kan ikke utvikle vår personlighet, vår selvbevissthet i isolasjon. For å oppleve oss som et fritt og anerkjennelsesverdig menneske, er vi prisgitt og utlevert til andre, mente Hegel. Bare dersom vi anerkjennes som individer, kan vi blomstre som mennesker» (Vetlesen, 2007). Denne anerkjennelsen som individ mente Hegel foregikk i tre nivåer; mellom individer, mellom individer og institusjoner og mellom individer og staten (Førde, 2003). Som nevnt har Forsvaret ønsket å øke anerkjennelsen av veteranene og som Hegel peker på må individet være i fokus. Det kan tenkes at et symbol som fremhever deg som individ vil være en god måte å vise dette på. Dette kommer også frem i Forsvarets brukerundersøkelse fra 2013:

I Forsvarets brukerundersøkelse (2013) uttrykkes det at «de der hjemme bør få mer synlig anerkjennelse – bare det å bli nevnt i takketaler er viktig», og at «medaljer er en viktig del av synlig anerkjennelse» (Heintz & Rom, 2013, s. 10). Som ledd i dette fremhever Regjeringens handlingsplan (2011) bruken av dekorasjoner og medaljer som et av flere virkemidler for å øke samfunnets anerkjennelse til veteranene. Dette forsterkes av Forsvarets veteraninspektør, Generalmajor Robert Mood, som fremhever dekorasjoner som et viktig virkemiddel (Mood, 2013).

Det er imidlertid ingen selvfølge at Norges forsvarspolitiske ledelse uttrykker et slikt ønske om å anerkjenne norske soldater i tjeneste i utlandet, og særlig ikke gjennom dekorasjoner og medaljer. Fra de første misjonene Norge deltok i etter den andre verdenskrig og fram til relativt nylig, har dekorasjoner vært så å si fraværende. En av grunnene har vært at Norge ikke har hatt et fungerende dekorasjonssystem i tidsepoken (Brun, 2013). Dekorasjonene som hadde blitt utdelt etter den andre verdenskrig var nå blitt «sovende», da det i statuttene stod at de kun gjaldt i det vi kaller for «folkerettslig» krig. Konfliktene i Libanon og på Balkan oppfylte ikke disse statuttene. På denne tiden hadde vi kun medaljen for Edel dåd som ble tildelt for innsats i en rekke situasjoner. Den ble tildelt til skadet personell, de som døde og de som hadde gjort en spesiell innsats. Det ble ikke differensiering mellom ulike handlinger. Først på midten av 90-tallet fikk vi en deltakermedalje som gjorde at vi kunne begynne å differensiere verdsettelse av innsatsen (Brun, 2013). Etter å ha vært involvert i Afghanistan fra tidlig 2002 så man et økende behov for å kunne anerkjenne veteranene for deres innsats med stridsdekorasjoner på lik linje med hvordan det hadde blitt gjort under andre verdenskrig.

På denne tiden ønsket daværende Forsvarssjef, General Sverre Diesen, å få gjeninnført Krigskorset samt å få laget et helhetlig dekorasjonssystem. Han ønsket å få en todeling av medaljerådet der man skilte mellom stridsdekorasjoner og andre dekorasjoner. Det førte til dannelsen av Forsvarssjefens stridsdekorasjonsråd og Forsvarssjefens dekorasjonsråd. Den 26. juni 2009 valgte også Kongen i statsråd å endre på statuttene til Krigskorset med sverd. Det ble nå åpnet for å dele ut medaljen for innsats under krig og væpnet konflikt, noe som gjorde at også Afghanistan-veteraner kunne tildeles Krigskorset (Brun, 2013). Senere ble denne endringen av statuttene gjeldende for også St. Olavsmedaljen med ekegren og Krigsmedaljen. Dette ble grunnlaget for det nye dekorasjonssystemet. Fra 2010 fikk vi et helhetlig dekorasjonssystem hvor man skilte mellom stridsdekorasjoner og andre dekorasjoner. Dette gjør at vi i dag har følgende stridsdekorasjoner: Krigskorset med sverd, St. Olavsmedaljen med ekegren, Krigsmedaljen, medaljen for Edel dåd og Forsvarets innsatsmedalje med rosett (Brun, 2013). Denne utviklingen viser at Forsvaret har tatt tak i ønsket om å anerkjenne veteranene i større grad, blant annet ved bruk av stridsdekorasjoner.

Til tross for at det er skrevet en del om begrepet anerkjennelse, både internasjonalt og nasjonalt (Falkum, 2011, ss. 2-3), er det så vidt meg bekjent ikke skrevet noe om sammenhengen mellom dekorasjoner og anerkjennelse. Til tross for dette er det valgt å benytte tildeling av dekorasjoner som et virkemiddel. Det vil derfor være interessant å se nærmere på dette forholdet. Er det slik at dekorasjoner fører til økt anerkjennelse? Hvordan opplever norske veteraner dette?

Da det finnes en rekke dekorasjoner som kan tildeles vil jeg avgrense oppgaven til å omhandle forholdet mellom stridsdekorasjoner og opplevd anerkjennelse. Denne formen for dekorasjoner velges fordi anerkjennelsen knyttet til strid og enkelthendelser, som stridsdekorasjonen er rettet mot, antas å være spesiell for personellet som mottar den. Det kan være fordi stridsdekorasjoner tildeles på bakgrunn at du som individ har gjort en innsats ut over det som forventes (Mood, 2013). På grunn av at enkeltindividet er satt i fokus vil dette virkemiddelet være særlig interessant å se på. Som jeg påpekte tidligere i kapittelet, er stridsdekorasjoner relativt nytt i Norge (med unntak av andre verdenskrig). Det kan ha bidratt til at vi ikke har noe etablert forskning på området. Det er i tillegg bare delt ut 135 stridsdekorasjoner siden gjeninnføringen i 2007 (Brun, 2013). Det lave antallet kan bety at vi kan forvente en større grad av individuell fornøydhets hos mottageren, enn hvis vi valgte å se på en medalje som flere tusen har mottatt. Dette kommer av at verdien av en medalje synker i takt med økt tilgjengeligheten (Frey & Neckermann, 2007, s. 13). Siden stridsdekorasjoner er

relativt nytt i moderne norsk sammenheng, det er få som har mottatt dem og at individet er i fokus, faller valget derfor på stridsdekorasjoner.

Dette leder til oppgavens problemstilling:

1.2 Problemstilling

Hvordan opplever Afghanistan-veteraner anerkjennelse ved tildeling av stridsdekorasjoner?

1.3 Avgrensning

For å undersøke denne problemstillingen vil jeg benytte meg av et kvalitativt undersøkelsesopplegg der tre mottagere av stridsdekorasjoner vil bli intervjuet om deres opplevelse av anerkjennelse i forbindelse med dekorasjoner. Dette vil bli drøftet med bakgrunn i det teoretiske perspektivet til den tyske filosofen Axel Honneth, som bygger videre på teorien fra Hegel. Honneth deler anerkjennelse inn i tre nivåer; kjærlighet, rett og solidaritet. Denne teorien vil bli benyttet for å belyse hvordan veteranene opplever anerkjennelse. Oppgaven tar med andre ord ikke sikte på å bevise at teorien fungerer.

2 Teori

I dette kapittelet vil det bli redegjort for oppgavens teori. Først vil det redegjøres for begrepet anerkjennelse generelt før det redegjøres for Honneth`s tre nivåer av anerkjennelse; kjærlighet, rett og solidaritet. Til slutt avsluttes kapittelet med Generalmajor Mood og Oberstløytnant Ommundsen sitt syn på anerkjennelse for å vise sammenhengen mellom anerkjennelse og dekorasjoner. Dette vil danne grunnlaget for den videre drøftingen.

2.1 Anerkjennelse

Det er flere måter å tolke anerkjennelse på, og det ser vi når vi leser ulike tolkninger av begrepet. Lysaker hevder at «Anerkjennelse er en intersubjektiv og gjensidig relasjon som videre er en forutsetning for personers og gruppers identitetsdannelse og samfunnsdeltagelse» (Lysaker, 2011, s. 108). En annen måte å se det på er at anerkjennelse «[...] betegner en likeverdig relasjon der man bestreber seg på å forstå den andres perspektiv» (Ulleberg, 2013, s. 1). Brunstad tolker anerkjennelse til å være «[...] en dyd, og en helt avgjørende faktor for at et samfunn skal fungere» (Brunstad, 2009, s. 125). Honneth mener selv at det «I bunn og grunn handler det om å føle seg akseptert, kjenne at vi har verdi som menneske og at det vi gjør er viktig og nyttig» (Honneth, 1992, s. 25). Det som er felles for de ulike definisjonene er at anerkjennelse foregår mellom individer, som en relasjon til andre, og at det kreves en gjensidighet for at anerkjennelse skal oppnås. Dette innebærer at anerkjennelse ikke oppstår i et vakuum. Vi er avhengige av å ha en relasjon til et annet menneske for å få opplevd anerkjennelse.

Jeg har valgt å ta utgangspunkt i den tyske sosialfilosofen Axel Honneth`s tolkning av begrepet anerkjennelse. Honneth hevder, i følge den norske forskeren Odin Lysaker, at anerkjennelse sikter til et grunnleggende behov og en forventning knyttet til etableringen, videreutviklingen og forbedring av intersubjektive relasjoner. Med intersubjektive relasjoner menes her hvordan mennesket alltid befinner seg i relasjoner til andre. For å si det litt folkelig så lever ikke mennesket i et vakuum og man får reaksjoner på hva man sier og gjør i møte med andre mennesker. Dette påvirker igjen hvordan enn selv møter «de andre» (Lysaker, 2011, s. 107). Anerkjennelse bygger videre på gjensidighet, det vil si at du ikke kan bli anerkjent av en person du ikke selv anerkjenner. Anerkjennelsesteorien til Honneth er flerdimensjonal og bygger på tre ulike nivåer. Kjærlighet, rett og solidaritet. Disse ulike formene gjenspeiler ulike sfærer av samfunnslagene. Dette er individets selvrelasjon,

personens relasjon til andre og samfunnets sosiale sfærer (Lysaker, 2011, ss. 107-108). Det er disse sfærene som ble nevnt tidligere i innledningen som Hegel kalte for anerkjennelsen mellom individer, individ og institusjoner og mellom individ og staten. Oppgaven vil derfor knytte de tre nivåene opp mot anerkjennelse i nære relasjoner, rettslig anerkjennelse og den sosiale verdsettingen av individet fra samfunnets side. Anerkjennelse er med dette en intersubjektiv og gjensidig relasjon som danner en forutsetning for gruppers identitetsdannelse og samfunnsdeltagelse. Det er først når alle tre nivåene av anerkjennelse er oppfylt at et individ kan føle seg som et selvstendig, fritt og rasjonelt vesen (Lysaker, 2011, ss. 107-108).

2.1.1 Kjærlighet

I følge Honneth er dette det første nivået av anerkjennelse. Kjærlighetsbegrepet må tolkes utover sitt «romantiske» begrep. «Med kjærlighetsforhold skal vi her forstå alle primære relasjoner som består av sterke følelsesmessige bindinger mellom få personer etter mønstre av erotiske parforhold, vennskap og relasjonen mellom foreldre og barn» (Honneth, 1992, s. 104). Denne tolkningen stemmer overens med Hegel sin tolkning av kjærlighetsbegrepet i den forstand at han også snakker om at *kjærlighet* er «[...] noe mer enn et rent seksuelt forhold mellom mann og kvinne [...]» (Honneth, 1992, s. 104). Denne tolkningen gjør at vi kan trekke en parallell mellom det første nivået av anerkjennelse og til soldater og veteraner. Oberstløytnant Rune Wenneberg beskriver at de ekstreme påkjenningene man blir utsatt for som soldat i krig fører til en tilknytning som kan forklares som et kjærlighetsforhold. Soldater utvikler dette sterke tillitsforholdet til de rundt seg fordi man legger livene i hendene til hverandre og det fører til dette sterke båndet som kan beskrives som et kjærlighetsforhold (Aftenposten, 2013).

Kjærlighet som anerkjennelsesform peker på at behovet for kjærlighet er felles for alle mennesker. Anerkjennelse i dette første nivået er viktig for at individet skal utvikle en kroppslig integritet og en positiv selvforståelse. Det kommer av at selvforståelse og identitet utvikles i relasjon til andre (Brunstad, 2009, s. 126). Anerkjennelse kan holdes tilbake og det kan føre til at individet ikke får den bekreftelsen som en har behov for. Vi sier derfor at dannelsen av vår identitet skjer i en form for bytteprosess. Dette understøtter argumentet at anerkjennelse er avhengig av en gjensidighet (Brunstad, 2009, ss. 126-127).

Forskning viser at mangel på denne formen for anerkjennelse tidlig i livet kan føre til utvikling av «angstberedskap, vaktksomhet og mistenksomhet som siden setter preg på alle relasjoner» (Falkum, 2011, s. 4). Dette kan føre til økt risiko for senere psykiske lidelser og forstyrrelse i personlig utvikling (Falkum, 2011, s. 4).

2.1.2 Rett

Mens kjærlighet tar for seg anerkjennelse i nære relasjoner, tar den rettslige anerkjennelsen for seg alle andre relasjoner. «Den rettslige anerkjennelsen uttrykker at ethvert menneskelig subjekt skal respekteres som et formål i seg selv» (Falkum, 2011, s. 4). Dette nivået peker også på hva personer har felles med andre slik som for eksempel rettigheten til et verdig liv, politiske deltakerrettigheter, og sosiale velferdsrettigheter (Falkum, 2011, s. 5). Før i tiden hang denne formen for anerkjennelse sammen med hvilken klasse du ble født inn i. Var du sønn av en smed hadde du andre rettigheter enn sønnen av en fyrste. Utviklingen av det moderne samfunnet har hvasket ut dette skillet mellom status og rettigheter, og FNs menneskerettighetserklæring er et godt eksempel på det. Denne erklæringen sier blant annet i artikkel 1 at «Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter», og videre i artikkel 2 at «Enhver har krav på alle de rettigheter som er nevnt i denne erklæring, uten forskjell av noen art, f. eks. på grunn av rase, farge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller annet forhold» (FN, 1948). Dette gjør at vi i dag kan si at den rettslige anerkjennelsen knyttes opp mot individet som et fritt og rasjonelt menneskelig subjekt (Falkum, 2011, ss. 3-4).

Rettslig anerkjennelse peker også mot begrepet respekt ved at det er en gjensidig relasjon der individet har en rettslig status og derigjennom blir respektert som en statsborger. Ved en mangel på en slik rettslig status kan det gå utover individets selvrespekt, på samme måte som at kjærlighetsrelasjonen er en forutsetning for selvtillit. Selvrespekt er individets bevissthet om at det kan respektere seg selv fordi det respekterer å bli respektert av alle andre (Falkum, 2011, s. 5).

Forskning kan tyde på, også på dette nivået av anerkjennelse, at mangel på rettslig anerkjennelse kan føre til psykiske lidelser. Falkum (2011) drar en interessant parallell mellom mangel på rettslig anerkjennelse og økt risiko for psykiske lidelser når han trekker frem ISAF-soldaters kamp for anerkjennelse rundt økonomiske og helsemessige krav i

rettsapparatet. I et tenkt tilfelle der en veteran med traumerelaterte psykiske lidelser må kjempe en årevis lang kamp i rettsvesenet for å få kompensasjon for en hendelse han eller hun mener er berettiget, vil personen ikke kunne legge hendelsen bak seg før saken er ferdig. Dette har i noen tilfeller ført til økt psykisk lidelse fordi veteranen «trenger» symptomene for å dokumentere de psykiske lidelsene hos rettsapparatet (Falkum, 2011, s. 5).

2.1.3 Solidaritet

Solidaritet er et begrep som blir brukt i forskjellige sammenhenger og kan ha ulike betydninger. I denne sammenheng bruker Honneth begrepet solidaritet som samfunnets sosiale verdsetting av individet. Dette siste nivået av anerkjennelse ligger på et samfunnsmessig nivå. Sosial verdsetting gjelder på samme måte som rettslig anerkjennelse i relasjoner til alle. Denne formen for anerkjennelse fokuserer på hva som skiller individet fra andre personer, deres positive personlige egenskaper og på hva individet yter til fellesskapets beste, betydningen av den enkeltes prestasjoner for det sosiale fellesskapet. Denne anerkjennelsesformen kan derfor forstås som verdsettelse av ytelser. Den peker på at ved å bidra som enkeltindivid, bidrar du med noe til fellesskapet som kan bli verdsatt gjennom at samfunnet velger å anerkjenne deg som bidragsyter. Ved å bli verdsatt for dine ytelser vil det føre til at du føler deg som en ressurs og dette vil bygge din selvfølelse eller selvverdsetting (Lysaker, 2011, ss. 109-110). Ved å bli verdsatt for dine ytelser til samfunnet vil det føre til at du føler deg verdifull. Dette er viktig fordi du får en bekreftelse på at samfunnet har behov for deg og dine egenskaper (Brunstad, 2009, s. 129).

2.2 Dekorasjoner og anerkjennelse

«Kjernen i anerkjennelse er at et individ blir utsatt for en handling, der individet selv opplever glede eller stolthet ovenfor en spesiell hendelse» (Mood, 2013). Et eksempel på en slik handling kan være en medaljeseremoni. Medaljen kan sees på som et symbol for å gi anerkjennelse ved at mottageren føler en stolthet ved tildeling og av den grunn føler seg anerkjent. Medaljen symboliserer at samfunnet setter pris på det du har gjort. Anerkjennelse er et positivt ladet ord som refererer til en opplevd følelse av å mestre noe eller å lykkes (Mood, 2013). Den kan videre deles inn i en uformell og en formell form for anerkjennelse. Medaljer, som er et synlig symbol, vil være en form for formell anerkjennelse. Den uformelle anerkjennelsen foregår ofte i det lukkede rom mellom individer og er ikke nødvendigvis

synlig. Sammenhengen mellom disse formene for anerkjennelse er at uten uformell anerkjennelse vil den formelle anerkjennelsen ha langt mindre verdi (Ommundsen, 2013). Det kan komme av at den uformelle anerkjennelsen ofte foregår i det lukkede rom og det kan derfor tenkes at det er anerkjennelse i nære relasjoner som blir gjeldende. Det kan videre tenkes at den formelle anerkjennelsen peker på sosial verdsetting, altså hvordan samfunnet viser synlig at vi setter pris på jobben som er gjort. Det er fordi medalje er nettopp et slikt synlig bevis på at du som individ har gjort noe samfunnet ønsker å anerkjenne. Vi vet fra forskning at det er en sammenheng mellom de ulike nivåene, slik at hvis vi ikke har anerkjennelse i ett av nivåene så kan det påvirke de andre (Falkum, 2011, ss. 8-9).

3 Metode

I dette kapittelet vil det bli redegjort for valg av metode og hvordan gjennomføringen har blitt gjort. Til slutt gjøres det rede for metodekritikken. Metodekapittelet har til hensikt å gjøre oppgaven mest mulig transparent (gjennomsiktig). Dette er særlig viktig når man bruker en kvalitativ metode, da det ikke alltid er enkelt å etterprøve resultater man får gjennom å intervjuer en gruppe mennesker (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 82).

3.1 Valg av metode

Det benyttes en samfunnsvitenskapelig metode i oppgaven. I motsetning til en naturvitenskapelig metode vil en samfunnsvitenskapelig metode undersøke menneskers subjektive meninger. Oppgaven skal ta for seg hva enkeltindivider mener om et spesielt fenomen og en samfunnsvitenskapelig metode er derfor relevant (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, ss. 29-31).

Videre benyttes det en kvalitativ metode fordi oppgaven tar for seg hva som er menneskers opplevelse av et komplekst fenomen. Hvordan en person opplever et fenomen vil kreve en metode som gjør det mulig å gå i dybden på fenomenet for å få frem nyansene. Da det ikke finnes mye forskning fra før av på oppgavens spesifikke tema, vil bruk av kvalitativ metode være hensiktsmessig. Dette støttes av Johannessen; «Kvalitativ metode er særlig hensiktsmessig hvis vi skal undersøke fenomener som vi ikke kjenner særlig godt, og som det er forsket lite på, og når vi undersøker fenomener vi ønsker å forstå mer grundig» (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 32).

Det ble valgt en deduktiv tilnærming i oppgaven fordi vi ønsket å knytte eksisterende teori opp mot empirien fra intervjuene. Deduktiv tilnærming betyr at vi går fra teori til empiri, i motsetning til en induktiv tilnærming som går fra empiri til teori (Jacobsen, 2010, s. 28).

Undersøkelsesopplegget er videre intensivt, det vil si at oppgaven går i dybden av fenomenet. Dette vil bidra til å få frem flere nyanser av fenomenet (Jacobsen, 2010, s. 87). I oppgaven hentes informasjon gjennom semi-strukturerte dybdeintervjuer.

3.2 Gjennomføring

Under ser vi en figur som illustrerer forskningsprosessen (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 32). Denne tredelingen vil benyttes i den videre redegjørelse. Figurer viser hvordan forskeren har gått frem metodisk i oppgaven.

Figur 1: Forskningsprosessen

3.2.1 Forberedelser

Etter å ha valgt tema og en foreløpig problemstilling, ble det valgt et fenomenologisk forskningsdesign som utgangspunkt. Et forskningsdesign er hvordan undersøkelsen skal gjennomføres, blant annet hva og hvem som skal undersøkes (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 73). Et fenomenologisk design ble valgt fordi oppgavens problemstilling belyses best ved å tolke *innholdet* i datagrunnlaget, noe et fenomenologisk design er spesielt egnet til. Dette er et design som egner seg til å forstå den *dypere* meningen med menneskers tanker (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 173). Det ble deretter søkt på internett etter relevant teori om anerkjennelse og dekorasjoner. Med bakgrunn i den nevnte tre-delingen til Honneth ble det utarbeidet en semi-strukturert intervjuguide. Et prøveintervju ble gjennomført for å sjekke at spørsmålene var relevante samt at intervjuer fikk erfaring med å gjennomføre et semi-strukturert intervju.

3.2.1.1 Utvelgesprosessen

Basert på oppgavens intensive undersøkelsesopplegg, ble det valgt kun tre respondenter til oppgaven basert på en kriteriebasert utvelgelse. De tre respondentene ble valgt ut basert på oppfylt kriterier om at de hadde vært i Afghanistan og at de hadde mottatt en stridsdekorasjon. Det er informasjonen fra disse tre som ble benyttet for å svare på problemstillingen i drøftelseskapittelet. De tre respondentene har mottatt henholdsvis St. Olavsmedaljen med ekegren, Medaljen for Edel dåd og Forsvarets innsatsmedalje med rosett. Disse er i oppgaven gjort anonyme på bakgrunn av at det ikke er relevant å knytte bestemte utsagn til bestemte

individ. Ved å navngi respondentene kan vi risikere at fokus blir lagt på hvem som har sagt hva, og ikke hva som faktisk kommer frem av informasjon. Respondentene vil bli referert til som *respondent 1*, *respondent 2* og *respondent 3*.

3.2.2 Datainnsamling

Det ble benyttet intervjuer for å hente inn data og informasjon. Basert på oppgavens fenomenologiske design, er det vanlig at data hentes inn fra intervjuer (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 82). Dette passet best opp mot problemstillingen da oppgavens ærend er å gå i dybden av et fenomen. Å gå i dybden av fenomenet anerkjennelse var interessant for å kunne se på enkeltes opplevelse av fenomenet. Alternativt kunne det ha blitt gjennomført spørreundersøkelser med en større populasjon, men det ville ha medført mindre muligheter for utdypning og forklaringer til det komplekse fenomenet. Intervjuer egner seg i tillegg også godt for å få fyldige og detaljerte beskrivelser, noe som var en forutsetning for å kunne forstå den enkeltes veteraners opplevelse av anerkjennelse (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 135).

Det ble videre benyttet semi-strukturerte intervjuer med relativt åpne spørsmål. Det ble brukt fordi det var ønskelig å kunne ha et mest mulig fleksibelt intervju. Respondentene hadde ulik bakgrunn og de hadde mottatt forskjellige stridsdekorasjoner. Dette gjorde at det ikke var ønskelig å begrense fleksibiliteten som et strukturert intervju ville ha gjort (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 138).

Spørsmålene i intervjuguiden ble delt i to hovedkategorier. Den første delen handlet om anerkjennelse generelt, mens den andre delen tok spesifikt for seg stridsdekorasjoner. Disse to kategoriene ble videre delt i mindre grupper av flere spørsmål. Hver av disse gruppene hadde spørsmål som var linket opp til Honneth sin tredeling av anerkjennelsesbegrepet; kjærlighet, rett og solidaritet.

Intervjuene av den enkelte respondent tok 1 til 2 timer og ble gjennomført over en periode på en uke. Respondentene hadde mottatt et skriv på forhånd der det ble beskrevet formål med oppgaven og hvordan intervjuet ville foregå (Vedlegg 2).

3.2.3 Dataanalyse\ rapportering

Intervjuene ble tatt opp på båndopptaker og transkribert ordrett i ettertid. Det ble gjennomført en fenomenologisk analyse som ble delt inn i fire faser; helhetsinntrykk, koder, kondensering og til slutt sammenfatning. En fenomenologisk analyse tar sikte på å analysere meningsinnholdet der forskeren leser datamaterialet *fortolkende* og med sikte på å forstå den dypere *meningen* med folks tanker (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 173). Først ble hele materialet fra intervjuene lest igjennom for å få dannet et helhetsbilde. Deretter ble svarene kategorisert i tre bolker opp mot anerkjennelsesteorien. Dette ble gjort for å kunne identifisere sammenhenger eller lignende utsagn. I den tredje fasen ble de svarene som var relevant opp mot problemstillingen plukket ut og analysert. Til slutt ble informasjonen brukt i drøftingen opp mot den eksisterende teorien. For å svare på problemstillingen har jeg prøvd å beskrive forholdet mellom stridsdekorasjoner og anerkjennelse. I tillegg har jeg ønsket å utvikle oppgaven ved å forklare denne sammenhengen opp mot teorien der det har latt seg gjøre.

3.3 Metodekritikk

Et intensivt undersøkelsesopplegg kan ha den svakhet at man undersøker relativt få enheter. I denne oppgaven har det kun vært tre respondenter. Dette medfører at vi i mindre grad kan generalisere funnene, det vil si at vi ikke kan si at mine funn gjelder for «alle» veteraner (Jacobsen, 2010, s. 96). Funnene fra de tre respondentene vil ikke være normative, men de vil allikevel si noe om hvordan disse tre veteranene har opplevd anerkjennelse. Hvorvidt dette er representativt for de andre som har mottatt en stridsdekorasjon kan vi ikke vite.

Jeg har tjenestegjort med en av respondentene og dette kan ha påvirket hvordan respondenten har svart. Kombinasjonen av at jeg kjenner respondenten fra før av og bruken av et relativt ustrukturert intervju kan bli avgjørende for hvordan informasjonen kommer frem (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 138). Jeg har vært oppmerksom på dette under datainnsamlingen og i analysearbeidet.

Alle intervjuene ble gjennomført på forskjellige steder. Ett av intervjuene ble gjennomført hjemme hos respondenten, ett ble gjennomført på respondentens kontor og det siste intervjuet ble gjennomført på Krigsskolen. Ved å gjennomføre et intervju hjemme hos respondenten risikerer vi å bli forstyrret fra partner eller andre som er hjemme, men det kan også bidra til å skape en avslappet atmosfære. Ved et intervju på arbeidsplassen til respondenten kan man bli

forstyrret fra andre kollegaer og telefoner, og det kan føre til at hverken respondent eller intervjueren får konsentrert seg. Intervjuet som ble gjennomført på arbeidsplassen til den ene respondenten ble avbrutt en rekke ganger av slike situasjoner. Til slutt har vi utfordringer knyttet til intervjuet på Krigsskolen ved at respondenten kan føle seg underlegen og kanskje assosiere intervjuet til en eksamenssituasjon. Det kan skje fordi når respondenten møter opp på kontoret til forskeren kan en slik situasjon assosieres med «å møte opp hos rektor» eller lignende ukomfortable situasjoner (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 142).

Innvending mot en fenomenologisk analyse kan være at det er forskeren som tolker innholdet i intervjuene. Her vil forskerens evne til å tolke datainnholdet være avgjørende for objektiviteten. Da forskeren selv har mottatt en stridsdekorasjon vil det kunne tenkes at objektiviteten svekkes ved at man blir subjektiv i tolkningen av respondentenes svar. Dette søkes å løses ved å gi en inngående innsikt i metodekapittelet ved hvordan forskeren har gått frem samt at oppgaven leses igjennom og godkjennes av respondentene.

I kvalitative studier er reliabilitet, oppgavens pålitelighet, en utfordring fordi det ikke benyttes strukturerte innsamlingsteknikker. I denne oppgaven har samtalen styrt datainnsamlingen og det vil derfor være problematisk for andre forskere å kunne kopiere denne oppgavens eksakte resultater. Dette har det blitt søkt å ta høyde for ved å gi en utfyllende innledning for å sette leseren inn i den riktige konteksten.

4 Drøfting

Resultatene fra intervjuene og tolkningen av disse vil bli presentert og drøftet i henhold til Honneth`s tre nivåer av anerkjennelse: kjærlighet, rett og solidaritet.

4.1 Kjærlighet

Funn 1

Anerkjennelse i nære relasjoner er viktig for at individet skal få en følelse av trygghet og en god selvfølelse (Brunstad, 2009, ss. 126-127).

Respondentene forteller at de opplever den mest betydningsfulle anerkjennelsen fra de som har lignende medaljer selv, eller de som vet hva medaljen innebærer. «Når jeg prater med andre utenfor Forsvaret så har ikke de den samme følelsen for det, men jeg tror de skjønner det. I hvert fall litt» (Respondent 1). Dette støttes av en annen respondent som forteller at ingen andre enn deg selv og dine nærmeste kan vite hva medaljen innebærer. «Det er bare kona mi og jeg som vet hvor mye det har kostet i blod og tårer for den medaljen» (Respondent 3). Han sier videre at det er anerkjennelsen som kommer fra kona som betyr mest.

Det at respondentene peker på familien og de nærmeste når de forteller om hvem de opplever anerkjennelse fra, er ikke så unaturlig med tanke på båndet som knyttes mellom soldater i felt. Sammenhengen mellom dette båndet og kjærlighetsnivået av anerkjennelse ble forklart av Rune Wenneberg i teoridelen til kjærlighet. Det sterke båndet mellom soldatene kommer av at tillitten som gis når man legger livet i hendene til hverandre, er så sterkt (Aftenposten, 2013).

Falkum (2011) viser til kjærlighetsnivået til Honneth når han forklarer viktigheten av at grunnleggende fysiske og emosjonelle behov, blir ivaretatt i nære relasjoner. Det er dette som er en forutsetning for å utvikle selvtillit. Ved at familien og kollegaene dekker soldatens grunnleggende behov gir det grunnlaget for å utvikle selvtillit. Dette kan være en av grunnene til hvorfor anerkjennelsen fra stridsdekorasjonen oppleves viktigst fra familien eller nære kollegaer.

Det kan antas at stridsdekorasjonen gir større anerkjennelse når relasjonene består av noen som vet hva medaljen innebærer. Det kan enten være nærme familie eller kollegaer. Denne formen for anerkjennelse kan knyttes til kjærlighetsnivået eller intimsfæren.

Funn 2

Anerkjennelse i kjærlighetsnivået kan knyttes til intimsfæren, dine nærmeste relasjoner. En av respondentene forteller om hvordan følelsen av anerkjennelse forandres ut fra hvem anerkjennelsen kommer fra. Den opplevde anerkjennelsen fra familien gir i utgangspunktet en god følelse og man føler seg glad. «Men når den indre sirkelen går fra å være familien til venner og bekjente og andre kolleger, så er følelsen litt mer flau, spennende og pirrende» (Respondent 2). At opplevelsen av anerkjennelsen kan føles litt flau forklares med at han ikke er så opptatt av hva han personlig har gjort. Bakgrunnen for at han har vært i stand til å ta avgjørelsene, som har ført til stridsdekorasjonen, er at han har hatt dyktige mennesker rundt han som har spilt han god. Derfor synes han at flere hadde fortjent ros, og ikke bare han.

Det kan virke som Respondent 2 opplever en forskjell i hvordan anerkjennelse på dette nivået oppleves ut fra hvor nære relasjonene er. Som vi vet kan kjærlighetsnivået knyttes til de nærmeste relasjonene, slik som respondenten beskriver som familien i eksempelet over. Her føler han seg komfortabel med anerkjennelsen han opplever. Han beskriver det som en god følelse og at det gjør han glad. Videre så skiller respondenten følelsen av opplevd anerkjennelse når de nærmeste relasjonene går over til å bli venner og kollegaer. Følelsen blir da mer flau, spennende og pirrende.

Anerkjennelsen du får av stridsdekorasjonen kan oppleves forskjellig ut i fra hvor nærme relasjonen er. Respondenten følte seg mer komfortabel med anerkjennelsen fra de nærmeste enn fra de han ikke kjente så godt. Da ble følelsen litt mer flau, spennende og pirrende.

Funn 3

En av respondentene forteller hvordan stridsdekorasjonen er med på å gi en spesiell form for anerkjennelse. Respondent 3 forklarer at han opplever to ulike typer av anerkjennelse i forbindelse med hendelsene som gav han en dekorasjon. Han skiller mellom en «lukket» anerkjennelse og en åpen, formell anerkjennelse. Den lukkede anerkjennelsen kommer fra de som var med deg på den spesifikke operasjonen og den er lukka fordi det er kun de som vet hva du egentlig har gjort. Samfunnet kan vite at du har mottatt en medalje, og de kan til dels vite hva du har gjort ved å lese statuttene. Men hva du har opplevd er det kun de som var der

som vet, og derfor kaller han det for en lukka anerkjennelse. Medaljens rolle i dette kommer ved at medaljen blir et symbol som gir en offentlig, formell anerkjennelse ved at samfunnet får vite at du har gjort noe spesielt. Den lukka anerkjennelsen hadde man hatt selv hvis man ikke hadde fått en stridsdekorasjon, men ved å få en medalje så blir det et synlig symbol for denne anerkjennelsen. Stridsdekorasjonen er med på å løfte den lukka anerkjennelsen ut til en formell anerkjennelse fra samfunnet for øvrig.

4.2 Rett

Funn 4

Rettslig anerkjennelse peker på de rettighetene som alle mennesker har til felles, slik som menneskerettighetene. Når individet blir respektert, ved å ha samme rettigheter som alle andre, vil individet også utvikle sin selvrespekt. Dette skjer fordi når du blir respektert av andre kan du også respektere deg selv (Falkum, 2011, s. 5).

Hvem som gav ut medaljen hadde betydning for hvordan respondentene opplevde anerkjennelse. Den ene respondenten mottok dekorasjonen sin fra Forsvarets øverste ledelse og forteller: «Anerkjennelsen ble ekstra stor ved at Forsvarssjefen delte ut medaljen fordi det er en person som jeg respekterer i kraft av at han har kommet dit han er nå. Å få respekt tilbake fra en som vet hva han prater om og har integritet, betyr for meg ekstra mye» (Respondent 1).

Honneth forklarer at anerkjennelse kan kun oppstå når du anerkjenner den som gir deg anerkjennelse. Dette viser betydningen av gjensidigheten som må ligge til grunn i relasjonene av å oppleve anerkjennelse (Honneth, 1992). Dette kan være med på å forklare hvorfor anerkjennelsen opplevdes ekstra stor ved at Forsvarssjefen delte ut medaljen. Dette var en person som respondenten anerkjente, og han opplevde derfor medaljen som anerkjennende.

Funn 5

En respondent forteller om hvordan anerkjennelsen fra stridsdekorasjonen har vært med på å påvirke minnet i positiv retning etter psykisk tøffe hendelser. Han føler at medaljen representerer noe positivt, og det har ført til at når han tenker tilbake på vanskelige og tøffe situasjoner, så ligger allikevel denne positive følelsen der. Dette er med på å gjøre de negative

følelsene mindre (Respondent 1). At han tenker på noe positivt sier han at henger sammen med medaljereemonien og opplevelsen av anerkjennelse fra samfunnet i den sammenhengen. Medaljereemonien betyr mye for hvordan opplevelsen av anerkjennelse føles. Hadde det vært en uverdige seremoni ville den opplevde anerkjennelsen av stridsdekorasjonen ha blitt påvirket i negativ forstand (Respondent 1). Dette støttes av en av de andre respondentene som har mottatt flere medaljer og forteller hvordan rammen av mottagelsen kan påvirke den opplevde anerkjennelsen. Respondent 2 mottok en medalje i 2005 i en garasje på Sessvollmoen, uten mediedekning og ingen pårørende til stede. Dette reduserte den opplevde anerkjennelsen og det har gjort at han har gjemt bort medaljen i en skuff i dag. Denne medaljen var ikke en stridsdekorasjon, men det kan tenkes at vi allikevel kan trekke en sammenligning. Grunnen til at det trekkes en parallell mellom medaljereemonien og sosial verdsetting er fordi alle respondentene følte at seremonien representerte samfunnets anerkjennelse for den jobben som hadde blitt gjort. Dette ved at det offisielle Norge var representert på seremonien.

Kahneman (2012) beskriver i boken sin, *Tenke, fort og langsomt*, sammenhengen mellom ulike situasjoner og hva man sitter igjen med av minne. Han skriver at rekkefølgen av hendelser i en periode påvirker minnet ditt. Du husker best det som skjer på slutten av en periode i tillegg til den situasjonen som skiller seg ut som den mest ekstreme (Kahneman, 2012). For å forklare med et eksempel vil du etter en lang ferie sitte igjen med klareste minne av den opplevelsen som skilte seg mest ut, i tillegg til det du gjorde helt til slutt. Dette kan være med på å forklare at Respondent 1 vurderer anerkjennelsen opp mot medaljereemonien. Det er fordi medaljen vekker minner fra kontingenten og det han husker best er de vondeste hendelsene underveis og i tillegg seremonien, som var det avsluttende kapittelet i kontingenten.

To av respondentene forteller at opplevelsen av anerkjennelse varierer ut i fra hvilken ramme dekorasjonen blir utdelt i. For en av respondentene har en verdige seremoni påvirket minne fra kontingenten på en positiv måte. Dette sammenfaller med teorien til Kahneman (2012), som sier at man husker best det siste du gjorde i tillegg til det mest ekstreme.

Funn 6

Honneth forklarer at rettslig anerkjennelse kan knyttes opp til begrepet om respekt. Sammenhengen ligger i at ved å anerkjenne en persons rettighet som et fritt og rasjonelt menneske så gir du individet mulighet til å respektere seg selv. Dette kalles for «recognition respect» (Honneth, s 120-121).

Respondent 1 forteller at han opplever respekt fra de rundt seg når stridsdekorasjonen bæres. Respekten kommer først og fremst fra familie og venner, men også kollegaer. Han beskriver en situasjon der den nye arbeidsgiveren oppdaget at han hadde mottatt en stridsdekorasjon og at «Han stod rett og slett stille ved den». Respondenten følte at det var et tegn på respekt og sier videre om den situasjonen: «Jeg føler meg verdsatt av de rundt meg, jeg føler stolthet og jeg føler at jeg nyter litt respekt. [...] Det er rett og slett en følelse av stolthet» (Respondent 1).

Respondenten opplever at stridsdekorasjonen gir respekt, noe som igjen gir han en følelse av stolthet. Dette er en form for rettslig anerkjennelse fordi han gis anledning til å respektere seg selv i kraft av at andre gir han respekt.

4.3 Solidaritet

Funn 7

Honneth's tredje nivå av anerkjennelse, den sosiale verdsettingen, forklarer hvordan samfunnet ønsker å vise ovenfor individet at jobben som blir gjort er av betydning for det sosiale fellesskapet. Teorien sier derimot ikke noe om tidsaspektet for når denne anerkjennelsen burde gis og hvordan det påvirker den opplevde anerkjennelsen. Som Veteraninspektør Mood har nevnt tidligere i oppgaven er stridsdekorasjonen symbolet på at samfunnet setter pris på jobben som er gjort.

En av respondentene mener at desto lenger tid det tar fra «hendelsen» til du mottar dekorasjonen jo større er den opplevde anerkjennelsen. Det tok ca. 2 år før han mottok medaljen sin og han forteller at hvis medaljen hadde kommet tidligere ville det kunne bli stilt spørsmålsteget om medaljen var fortjent. «Alle sider av saken kan vel ikke ha kommet frem?» (Respondent 1). Opplevelsen av anerkjennelse ville i det tilfellet fått en bismak, ved at de rundt kunne ha lurt på om det faktisk var fortjent. En annen respondent er enig i at medaljen ikke må komme for tidlig, slik at man får tid til å gå gjennom hendelsen og kvalitetssikre

arbeidet. Men han mener også at jo før dekorasjonen kommer jo bedre. Det er fordi detaljene og nyansene i situasjonen kan endres hvis det går for lang tid (Respondent 2).

Professoren Bruno S. Frey har forsket på sammenhengen mellom verdigheten til pris-mottagere og prisens opplevde verdi. Han konkluderer med at verdien av medaljen øker hvis giveren kan forsikre at den kun gis til mennesker for fortjener den. Ulike måter å sikre dette på er blant annet ved å vente med tildelingen til mottakeren har vist at han er en verdig mottaker (Frey & Neckermann, 2007, s. 385)

Sjefen for Forsvarets stridsdekorasjonsråd, (P) Generalmajor Brun, peker også på at dette er grunnen til at dekorasjonsrådet er satt sammen slik den er i dag. Når det kommer en innstilling skal først stridsdekorasjonsrådet, bestående av en pensjonert offiser på generalsnivå, tre generalinspektører, generaladvokaten og en historiker, behandle saken. Deretter skal Forsvarssjefen gi sin påtegning før saken går til Forsvarsdepartementets eget råd. Til slutt skal forsvarsministeren godkjenne innstillingen. Denne lange prosessen resulterer i at det kan ta lang tid før soldaten mottar en stridsdekorasjon, men at det skal føre til at samfunnet er sikre på at medaljen kun går til personell som fortjener det (Brun, 2013). Dette forsterkes av Veteraninspektør Mood som forteller at det er ønskelig med litt distanse i tid fra innstillingen til tildelt dekorasjon fordi det bidrar til refleksjon over det som har blitt gjort. Det må være nok tid til at man får gjennomgått sakene skikkelig (Mood, 2013).

Ved lang tid mellom en hendelse og tildeling av dekorasjon kan det tenkes at det vil være en periode som kan oppleves som en mangel på anerkjennelse. Som Falkum (2011) viser med forskningen sin kan mangel på rettslig anerkjennelse føre til økt psykisk belastning. Spørsmålet blir da om respondentene opplever denne ventetiden som en mangel på anerkjennelse. Den samme respondenten som ønsket at det skulle ta lengst mulig tid mellom hendelsen og tildelingen svarte også at stridsdekorasjon var ikke noe man hadde krav på. Dette kan være med på å forklare hvorfor det ikke oppleves som noe negativt å vente lenge. Problemer knyttet til mangel på rettslig anerkjennelse skjer jo bare hvis individet mener at det har krav på anerkjennelse, noe denne respondenten ikke mente.

Det kan virke som at Respondent 1 sitt syn sammenfaller med konklusjonen til Frey når han er glad for at det tar lang tid før man mottar en medalje. Når det tar lang tid før man mottar dekorasjonen øker sannsynligheten for at de som mottar den er verdige mottagere. Dette øker opplevelsen av anerkjennelse fra samfunnet til respondenten.

Funn 8

Sosial verdsetting fokuserer på hva som skiller individet fra andre personer, deres positive personlige egenskaper og på hva individet yter til fellesskapets beste (Lysaker, 2011, ss. 109-110).

Respondentene forteller at en viktig del av anerkjennelsen fra stridsdekorasjonen er at den gir deg en anledning til å fortelle hva man har gjort. Dekorasjonen er synlig på uniformen og den gir en mulighet til å fortelle om opplevelsene sine til de rundt. Dette gir anerkjennelse fordi det gis en mulighet til at andre kan forstå hva du har vært med på. Medaljen blir et synlig symbol på hva du har gjort (Respondent 2).

Dette kan tyde på det Honneth kaller for intersubjektiv anerkjennelse. Hvis de rundt deg ikke vet hva du har gjort har de heller ingen mulighet til å anerkjenne deg. Anerkjennelse kan kun skje i relasjoner til de rundt deg. Som respondenten forteller blir dekorasjonen en slags «dør-åpner» som gir samfunnet mulighet til å anerkjenne deg.

Som vi har sett i teorien om sosial verdsetting er det viktig for mennesker å skille seg ut. Dette for å føle seg som et fritt og selvstendig individ. Det kan være en av grunnene til at respondenten trekker frem viktigheten av stridsdekorasjonen som en «dør-åpner» til å dele sine opplevelser.

Funn 9

Det tredje nivået av anerkjennelse sier at samfunnet kan sende et signal til deg at om jobben du gjør blir verdsatt og at du bidrar med noe til fellesskapets beste ved å gi deg anerkjennelse. Dette er en form for sosial verdsetting.

En av respondentene opplever stridsdekorasjonen som en bekreftelse på at han har gjort de riktige valgene. «For eksempel kan det være at du har løst operasjoner så presist at du ikke trengte å ta menneskeliv. Medaljen blir en bekreftelse på at du har handlet riktig. Dette er en anerkjennelse som er viktig» (Respondent 2).

Veteraninspektør Mood forteller at en av intensjonene med å dele ut stridsdekorsjoner er å vise hva vi som nasjon og samfunn står for og hva vi verdsetter. Fravær av anerkjennelse kan

føre til at de som har gjort en jobb på vegne av Norge blir usikre på om de har tatt de riktige valgene. Det kan gi usikkerhet rundt hva som er god innsats, dårlig innsats, hva er verdigrunlaget og hva er etikken vi skal handle etter (Mood, 2013).

Opplevelsen av anerkjennelse til denne respondenten kan peke mot en form for sosial verdsetting. Det er fordi kjernen av det tredje nivået til Honneth er at samfunnet verdsetter den jobben som er gjort, og viser på den måten at du er nyttig for samfunnet. Det kan tenkes at hvis respondenten ikke hadde fått anerkjennelse for den jobben han hadde gjort, så kunne det så tvil om jobben var meningsfull eller av betydning for samfunnet. Ved å motta en stridsdekorasjon så blir det samfunnets måte å vise en sosial verdsetting og med det signalisere at du er en ressurs for samfunnet (Lysaker, s 109-110). Dette pekes det på i SSBs levetidsundersøkelse av veteraner (2013) der 95% av forsvarsveteranene svarer at de ikke angrer på å ha gjort tjeneste i internasjonale operasjoner. Samtidig opplever 51% at støtten fra norske myndigheter er for dårlig (Statistisk sentralbyrå, 2013, ss. 82-83).

Respondenten opplevde stridsdekorasjonen, i kraft av at den ble gitt på vegne av samfunnet, som en bekreftelse på at jobben han hadde gjort var meningsfull. Dette kan være en form for sosial verdsetting.

5 Sammendrag og konklusjon

Oppgaven skulle undersøke hvordan Afghanistan-veteraner opplever anerkjennelse ved tildeling av stridsdekorasjoner.

Hvordan respondentene har opplevd anerkjennelse kan ikke generaliseres til å gjelde alle veteraner, men deres opplevelse er allikevel gyldige for dem som har blitt intervjuet.

Respondentene er enige i at stridsdekorasjoner gir anerkjennelse men at den kommer til syne på ulike måter og med forskjellige opplevelser.

En av oppgavens hovedkonklusjoner er at opplevelse av anerkjennelse kan være avhengig av hvilken relasjon andre har til vedkommende. En av respondentene beskriver anerkjennelsen som en god følelse når den kommer fra familien, mens den kan oppleves som litt flau når den kommer fra andre. Opplevelsen av anerkjennelse er ofte større og viktigere når den kommer fra familien eller andre som vet hva medaljen innebærer. Stridsdekorasjonen gir respekt og en følelse av stolthet.

Hvem som deler ut stridsdekorasjonen kan påvirke i hvilken grad mottageren føler anerkjennelse. Desto mer mottageren respekterer personen som gir anerkjennelse, jo større blir den opplevde anerkjennelsen.

Hvor lang tid det tar før mottak av stridsdekorasjonen kan også innvirke på hvordan anerkjennelse oppleves. Her var det litt forskjellige syn blant respondentene. En av dem mente at desto lenger tid det tar før du mottar stridsdekorasjonen, jo større blir den opplevde anerkjennelsen. En annen mente at dekorasjonen burde komme så tidlig som mulig.

Stridsdekorasjonen er synlig og tiltrekker seg oppmerksomhet. Det gjør at bæreren av medaljen får anledning til å fortelle sin historie til dem rundt seg. Dette gir anerkjennelse ved at mottageren føler seg sett.

Respondentene føler at stridsdekorasjonen gis på vegne av samfunnet. Ved at samfunnet står bak medaljen, oppleves det som at jobben har vært meningsfull. Dette har vært viktig for respondentene og en stor anerkjennelse.

Ut fra funnene kan det virke som at tildelingen av stridsdekorasjoner oppleves som en anerkjennelse av innsats for den enkelte, og at det er viktig for dem. Gjennom å anvende Honneth`s teori om tre nivåer av anerkjennelse er det mulig å utdype denne forståelsen gjennom å tolke respondentenes opplevelse av anerkjennelse på flere plan. Dette bygger opp

under konklusjonen om anerkjennelsens betydning, eksemplifisert gjennom å bli tildelt en stridsdekorasjon.

6 Kilder

- Aftenposten. (2013, November 16). *Krigens brødre*. Hentet November 29, 2013 fra <http://www.aftenposten.no/amagasinet/Krigens-brodre-7373007.html#>
- Brun, J. (2013, November 22). (E. Blikstad, Intervjuer)
- Brunstad, P. O. (2009). *Klokt lederskap - mellom dyder og dødssynder* (1.. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Falkum, E. (2011). *Tidsskrift for Norsk Psykologiforening*. Hentet November 29, 2013 fra http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=157360&a=4
- FN. (1948, Desember 10). *FNs verdenserklæring om menneskerettigheter*. Hentet Desember 9, 2013 fra <http://www.fn.no/Bibliotek/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>
- Frey, B. S., & Neckermann, S. (2007, Januar 31). Awards - A View from Psychological Economics. *Journal of Psychology*.
- Førde, T. (2003, Mars 2). *Europas Historie*. Hentet Desember 8, 2013 fra Hegel: Anerkjennelsens etikk: <http://www.europas-historie.net/hegelsetikk.htm>
- Heintz, O., & Rom, A. K. (2013). *Forsvarets veteraner - Brukerundersøkelse*. Forsvarets veteran tjeneste. Forsvaret.
- Honneth, A. (1992). *Kamp om anerkjennelse*. (L. Holm-Hansen, Overs.) Frankfurt: Pax forlag.
- Jacobsen, D. I. (2010). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2.. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Jakobsen, J. (2007). *Krenkelse og kritikk*. Hentet Desember 4, 2013 fra http://www.idunn.no/file/ci/59687395/agora_2007_03_krenkelse_og_kritikk_akerkjennelse_som_sosialfilosofisk_gr.pdf
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4.. utg.). Oslo, Norge: Abstrakt forlag.
- Kahneman, D. (2012). *Tenke, fort og langsomt*. (E. Lilleskjæret, & G. Nyquist, Overs.) Nørhaven, Danmark: Pax Forlag.
- Kleveland, L. (2010, Juli 5). *TV 2 - Nyhetskanalen*. Hentet Desember 8, 2013 fra <http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/veteraner-kraver-lik-erstatning-for-lik-skade-3242935.html>
- Lysaker, O. (2011). Anerkjennelse og menneskeverdets forankring. *Nordic Journal of Applied Ethics*.
- Mood, R. (2013, November 8). (E. Blikstad, Intervjuer)
- Ommundsen, F. (2013, November). (E. Blikstad, Intervjuer)
- Onstad, E. (1995). *Krigskorset og St. Olavsmedaljen med ekegren*. Oslo: Grøndahl og Dreyer forlag.

Regjeringen. (2011). *Regjeringens handlingsplan - I tjeneste for Norge*. Hentet Desember 4, 2013 fra http://www.regjeringen.no/upload/FD/Temadokumenter/Veteraner_Handlingsplan_nettsverksjon.pdf

Statistisk sentralbyrå. (2013). *Veteraners levekår. Forsvars- og politipersonell som har deltatt i internasjonale operasjoner*.

Strøm-Erichsen, A.-G. (2013, August 3). *Regjeringen*. Hentet Desember 8, 2013 fra Møte med krigsseilere og pårørende - Tale i Fredsparken: <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fd/taler-og-artikler/2013/mote-med-krigsseilere-og-parorende-risor.html?id=733139>

Støre, J. G. (2011, Mai 2). *Regjeringen*. Hentet Desember 8, 2013 fra Forord til Regjeringens handlingsplan for ivaretagelse av personell før, under og etter utenlandstjeneste, Oslo 2. mai 2011: http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/ud/taler-og-artikler/2011/i_tjeneste_for_norge.html?id=643532

Ulleberg, I. (2013). *Pedagogikkblogg*. Hentet Desember 4, 2013 fra <http://pedagogikkblogg.wordpress.com/elevsamtalen/anerkjennelse/>

Vetlesen, A. J. (2007). *Universitetet i Oslo*. Hentet Desember 8, 2013 fra Å lære av menneskenes kamp for anerkjennelse: <https://www.uio.no/forskning/tverrfak/culcom/nyheter/2007/anerkjennelse.html>

7 Vedlegg

7.1 Vedlegg 1

Intervjuguide

Fase 1: Rammesetting

Løs prat – bli kjent

Informasjon.

- Presentasjon av meg selv
- Bakgrunn
- Formål
- Gangen i intervjuet
- Anonymitet
- Båndopptaker
- Informere om retten til å trekke seg
- Informere om lengden
- Oppklarende spørsmål fra respondenten
- Start båndopptaker

Fase 2: Bakgrunnsinformasjon

- Navn:
- Erfaring:
- Dekorasjoner:
- Annet:

Fase 3: Anerkjennelse

1. Hva legger du i begrepet anerkjennelse?
 - a. Hva betyr anerkjennelse for deg?
 - b. Hva gjør det med deg når du får anerkjennelse?
 - c. Har du noen eksempler på hvor du opplever anerkjennelse?
 - d. Hva skal til for at du føle deg anerkjent?
2. Hva er forskjellen om du får formell eller uformell anerkjennelse?
 - a. Har det noe å si hvem som gir deg anerkjennelse?

3. Er det viktig å anerkjenne veteranene?
 - a. Hvorfor?
 - b. Hva kan fravær av anerkjennelse føre til?
 - c. Skal man ha krav på anerkjennelse?
4. Hvordan kan samfunnet på best mulig måte vise anerkjennelse til veteranene?
 - a. Hva betyr det for deg at samfunnet viser anerkjennelse?
 - b. Hva viser denne anerkjennelsen?

Fase 4: Stridsdekorasjoner

1. Hva er din opplevelse av stridsdekorasjoner i Forsvaret?
 - a. Gir stridsdekorasjoner anerkjennelse?
 - b. Hvorfor tror du at Forsvaret bruker stridsdekorasjoner for å gi anerkjennelse?
 - c. Kunne man gitt anerkjennelse på andre måter? Hvilke?
 - d. Hvorfor\ hvorfor ikke? Hva er det, evt hva er det ikke, som gir den anerkjennelse?
2. Hvordan får du anerkjennelse fra dine nærmeste relasjoner på bakgrunn av stridsdekorasjonen?
 - a. Hvilken følelse får du da?
 - b. Hvordan har stridsdekorasjonen påvirket deg som person?
3. Var det viktig for deg å bli anerkjent med stridsdekorasjon?
 - a. På hvilken måte påvirker tiden det tar fra handlingen\ kontingenten til du får en stridsdekorasjon i hvilken grad du føler deg anerkjent?
 - b. Burde flere få stridsdekorasjoner enn de gjør i dag?
 - c. Hva er fordelene\ ulempene med det?
4. Hva følte du når du fikk stridsdekorasjonen?
 - a. Hva tror du det var et bevis på?
 - b. Hvem følte du at medaljen var blitt gitt på vegne av?
 - c. Hvilken betydning har det å si?
 - d. Hvilken betydning hadde medaljeseremonien å si for anerkjennelsen?
 - e. Er det medaljen eller seremonien som har vært viktigst for at du føler deg anerkjent?

7.2 Vedlegg 2

Personlig intervju i forbindelse med bacheloroppgave på Krigsskolen. Veteraner, medalje, anerkjennelse

Mitt navn er Even Blikstad og jeg er kadett i 3. avd. på Krigsskolen Linderud. Som en del av min Bacheloroppgave ønsker jeg å gjennomføre intervjuer med veteraner fra Afghanistan. Tema for oppgaven er betydningen av medaljer som en del av anerkjennelsen.

Siden 2005 har det vært et betydelig økt fokus på veteraner både fra politisk side og fra Forsvaret. Det har vært et stort fokus på hvordan denne utviklingen har foregått, med blant annet gjeninnføringen av Krigskorset i 2009 og utviklingen av medaljeseremoniene på Akershus Festning.

Oppgaven min er kvalitativ og vil involvere intervjuer av 3 veteraner; dere vil utgjøre hovedkildene mine i oppgaven. Intervjuet vil være åpent, men semistrukturert. Det betyr at jeg har noen temaer jeg ønsker å gå igjennom men at vi står fritt til å gå dypere inn på spørsmål der det er ønskelig. Intervjuet vil bli tatt opp på båndopptaker av praktiske årsaker. Dataene vil bli slettet når oppgaven leveres 13. des. 2013. Du vil bli anonymisert i oppgaven, men jeg ønsker å gjøre deg oppmerksom på anonymiseringsproblematikken ved at det er få respondenter. Du vil få muligheten til å se over relevante utdrag etter at teksten har blitt sensurert. Intervjuet vil ta mellom 1 og 2 timer.

Du har blitt kontaktet av meg fordi du har relevant erfaring gitt temaet nevnt over.

Jeg ville satt stor pris på om du ville la deg intervju i forbindelse med min Bacheloroppgave. Jeg håper denne oppgaven vil være et konstruktivt bidrag i veterandebatten og i utviklingen av hvordan vi kan bli enda bedre i å ivareta våre veteraner.

Hvis ja; Intervjuet vil bli gjennomført på Krigsskolen Linderud eller et annet sted valgt av deg, hvis det er ønskelig. Ved praktiske årsaker kan intervjuet gjennomføres over skype\ telefon. Det er ønskelig å få gjennomført intervjuet i slutten av uke 45 eller starten av uke 46. Jeg er tilgjengelig både på dagtid og kveldstid. Meld til meg hva som er ønskelig dato, sted og tid.

Hvis nei; Takk for oppmerksomheten.

På forhånd tusen takk!

Mvh

Even Blikstad,

Kadett,

Krigsskolen